

Primers poemaris

*Jo he pujat a les altures
amb pas indecís,
la motxilla al coll
i la bóta de vi.*

Aquesta estrofa pertany a un dels primers poemes escrits per Àngel Mifsud o, si més no, a un dels primers poemes que va decidir conservar. Ho sabem per una entrada al seu dietari datada del 26-1-74, en la qual manifesta que li sap greu no haver conservat tots els que va escriure en aquella època encara adolescent. “Tinc davant de mi unes quantes de les poques poesies que he escrit –no passaran de la vintena-. Són les úniques que conserve i me sap mal no haver-les conservat totes, perquè ara podria veure una part de l’home o xiquet, o adolescent, que era jo”. És a dir, la poesia com a fixació de la memòria d’un moment de la història personal, de coneixement del jo més profund que el pas del temps sovint disfressa o oblida i en aquest cas no de cara al lector, sinó del propi autor. De fet, Mifsud conservaria després els seus poemaris encara que no tingués intenció de publicar-los, justament perquè formen part d’una aventura vital que no vol rebutjar les diferents etapes per què ha passat, la persona que ha estat i els interessos, o els desigs o les angoixes d’uns anys viscuts. És el testimoni d’una època i d’una evolució per al propi coneixement del jo que la vida ens canvia.

Gràcies, idò, a la cura de n’Àngel a no destruir o perdre els seus primers poemaris podem avui conèixer com era el poeta abans de la seva vinguda a Menorca, les primeres influències que va rebre i els referents literaris amb què va començar a escriure els seus poemes. Hi ha l’etapa marcada pels estudis i les descobertes, per la primera gran crisi, per la formació de l’intel·lectual i, com és evident, per les primeres experiències amoroses. I, més endavant, per un clar trencament estètic fruit de l’evolució personal, de les nombroses lectures i, ben segur, de la percepció dels nous corrents literaris que sorgien dels companys de la seva generació literària. Ho veurem clarament en l’anàlisi dels dos poemaris que es farà a continuació, però és interessant assenyalar ara el tall que es produeix entre un i altre.

Tots dos formen part de l’etapa de formació en tots el sentits, i també com a poeta. D’aquella etapa en què les influències es deixen sentir de manera més evident tot i la força de la veu personal de l’escriptor. En aquest sentit podem constatar, encara, un altre trencament en l’evolució de la poesia de Mifsud: el que es produeix entre aquest moment d’il·lusions en el camp de poesia i de recerca d’una estètica particular, del propi univers poètic, i la represa de l’escriptura de poemes, ja establert a Menorca, que és quan Mifsud assoleix la seva veu més autèntica, ja despullada d’influències i amb la seguretat que dóna el domini de la tècnica expressiva i la sedimentació de totes les lectures.

Àngel Mifsud va ser sempre un poeta discret, vull dir que duia amb molta discreció aquesta faceta seva. Ara bé, a pesar d’açò, a Menorca l’activitat literària, i intel·lectual, de n’Àngel va ser àmpliament coneguda i va respondre sempre a les sol·licituds que se li feien per a diversos

projectes. Tanmateix, és curiós veure que els amics de Tavernes el coneixien sobretot per la seva activitat política, com es posà de manifest en l'acte d'homenatge que se li va retre al seu poble, on s'estranyaven un poc que aquí parléssim tant dels seus poemes i no de l'home apassionat per la política que ells coneixien. Aquella primera etapa estaria marcada, segons sembla, per una gran discreció de la seva activitat literària, tot i l'interès evident que ell mostra per la creació, no només de poesia, sinó també per la prosa i pel teatre.

Vegem ja el tall que es produeix entre els seus primers poemaris *Benicarló 27-pta. 22* i *Dietari poètic*, creats en un interval de 12 anys. Per tant, a més de les diferències estilístiques que veurem hi ha també la distància temporal i de qualitat que es pot trobar entre el jove que es forma i el que té ja acabada la carrera i exerceix de professor. No tenim coneixement d'altres poemes entre aquests dos moments i per tant més que una evolució progressiva es produeix un salt important entre un i altre poemari.

Sabem pel propi Àngel que *Benicarló* és un llibre escrit entre 1974 i 1975. En unes notes que solia passar als alumnes de l'institut Joan Ramis que treballen els autors menorquins contemporanis, ens explica que "era una poesia a la manera de Vicent Andrés Estellés, molt entenedora perquè parlava de la vida quotidiana. Vaig arribar a fer una trentena de poemes que vaig seleccionar i reunir en un llibre, mecanografiat i grapat, titulat *Benicarló 22, porta 27*, que era l'adreça del meu pis d'estudiant a Benimaclet, un poble avui fagocitat per la ciutat de València. Mai no l'he mostrat a ningú. Ni l'he estripat, entre altres motius perquè el jove que el va sentir i escriure ja fa temps que no existeix, almenys tal com era".

També sabem gràcies a aquestes mateixes notes que curiosament Mifsud descobreix la llengua literària catalana a Alcalà de Henares, on havia anat a estudiar el batxillerat experimental i el COU, a través d'un company d'estudis madrileny, amb qui havia format una biblioteca en la qual hi havia una antologia bilingüe de poetes catalans contemporanis en versions de José Agustín Goytisolo¹. Ens trobam, idò, amb una paradoxa que avui els joves no podrien comprendre. Prohibit per la dictadura l'ensenyament de la llengua i la cultura catalanes i amagades les seves manifestacions per la premsa del règim, la transmissió de la nostra literatura a València és doblement difícil i ha de ser a Alcalà on, per fi, el jove estudiant podrà descobrir la riquesa, vitalitat i excel·lència dels nostres millors poetes, el gust per la llengua pròpia, la tradició dels nostres escriptors.

No és estrany que al poemari *Benicarló* es manifesti la influència de Vicent Andrés Estellés. Desconnectats dels moviments estètics que es produeixen en aquella època a Barcelona, els referents que trobaran els joves poetes de la mal anomenada perifèria seran els autors recollits a les antologies i la presència de les obres dels noms consagrats de la generació precedent. I és evident que al País Valencià el gran, immens poeta de la generació anterior és Andrés Estellés, autor d'una obra impressionant, realista, però de gran complexitat, d'una enorme força lingüística i humana, que tracta dels grans temes de sempre –el dolor, el pas del temps, l'amor i el sexe més descarnat, l'angoixa i la bellesa–, amb una exuberància de recursos i una potència verbal que havien de calar per força en els joves que començaven a escriure. I en el cas de Mifsud, al costat d'Estellés, altres poetes com Espriu, Pere Quart o Rosselló-Pòrcel.

¹ Es tracta de l'antologia *Poetas catalanes contemporáneos* (Ed. Seix Barral, Barcelona, 1968)

Sense entrar en més detalls, sí que puc dir que a *Benicarló* trobam ja la presència d'alguns temes que es mantindran al llarg de tota l'obra de Mifsud, com l'amor a la llengua i al país, les referències a la literatura clàssica i delicadíssims poemes dedicats als pares o als germans:

Ara pense en el meu germà....

Ara,
insomne en un pis de València,
m'agradaria dir-li que espere molt d'ell;
que, quan algun dia llegisca el seu nom
en qualsevol diari,
voldria notar que no ha oblidat la casa del pare,
la petita vall.

Benicarló, formalment, és construït seguint les característiques del realisme històric que havia marcat fortament l'època anterior, un realisme especialment valorat i promogut pel tàndem Castellet-Molas a l'antologia *Poesia catalana del segle XX*. Destaca l'ús del vers lliure, una gran economia de recursos retòrics i un llenguatge planer i entenedor. *Benicarló*, però, romandrà dins un calaix: "Mai no l'he mostrat a ningú". I després d'aquest poemari, pel que sembla, es produeix un llarg silenci que coincideix, segons podem llegir a les notes citades, amb "l'autèntica etapa d'aprenentatge", de voracitat lectora "gairebé tota la literatura catalana, des del *Llibre dels feits* a les llavors primeres novel·les de Jaume Cabré. No quedava gaire espai per a la poesia, perquè em dedicava a assajar l'escriptura narrativa i teatral."

La represa de l'escriptura poètica ve motivada, segons ens explica n'Àngel, per l'impacte que li produí un recital que es va fer a Gavà, on ell residia, a càrrec de l'actor Pau Garsaball. Ho diu així: "em vaig dedicar a aprendre poemes de memòria i a recitar-los. Al cap de poc vaig reprendre l'escriptura poètica –estic parlant de l'any 1987– vaig arregar quaranta poemes en un "llibre" el nom del qual no record²; i el vaig enviar a un premi que, evidentment, no va guanyar... No el vaig estripar perquè és meu, però vaig decidir que mai no publicaria res."

Crec que és interessant reproduir aquestes paraules perquè manifesten dues decisions que Mifsud mantindria al llarg de la seva vida. Una, la de conservar els seus originals encara que només sigui per tenir-los desats en un calaix, a diferència d'altres poetes que destrueixen obres pròpies per diferents motius. Els poemes eren creació seva, part per tant de la seva personalitat i calia conservar-los. L'altra decisió, la de no publicar res, tot i mantenir-la sempre, presenta algunes excepcions com ja veurem. L'any 1988, el decebedor resultat del premi literari sembla desanimar n'Àngel que a partir d'aquell moment deixaria de banda per uns anys l'escriptura de la poesia.

Dietari poètic, i aquí hi ha el tall de què parlava, és escrit a partir de tot un altre plantejament estètic, sens dubte estimulat pel coneixement de la poesia jove que s'escribia en aquell moment i la revolta de la generació dels 70 contra els principis del realisme social i de la poesia de la generació anterior. Espriu mateix, en un primer moment, seria àmpliament contestat per aquells joves que se situarien entorn de Llibres del Mall o el grup de Girona i només se li

² El títol conservat és *Dietari poètic*.

reconeixeria algun mèrit com a narrador. Havia arribat el relleu generacional i era el moment d'una nova estètica, amb una clara voluntat de rigor formal, amb l'ús de formes clàssiques, especialment el deca-síl·lab i el sonet, al costat del romanç d'origen popular, amb una gran riquesa lèxica, la recerca de la perfecció i un important treball lingüístic. Bé, idò, a *Dietari poètic* Mifsud participa d'aquesta voluntat de rigor formal i crea un poemari amb característiques ben diferents de les que trobàvem a *Benicarló*, més d'una dècada abans.

A *Dietari poètic* desapareix l'ús dels vers lliure i hi apareixen el sonet i altres formes estròfiques, la majoria amb el recurs a la rima. Potser la influència que a mi em sembla més destacable és la del noucentisme –aquest moviment avui tan blasmat pels acòlits del “català que ara es parla” – i especialment de Josep Carner, i encara més en concret del Carner d'*Auques i Ventalls*. Hi trobam encara ressons d'Andrés Estellés, però ara hi ha el sediment de les intenses lectures que ha fet Mifsud de la poesia catalana de tots els temps i els coneixements teòrics que encara no podia haver assolit a *Benicarló*. I hi apareixen dues característiques que pràcticament no es trobaven en aquell poemari: l'humor i la ironia, que de manera tan subtil cultivarà sempre el nostre poeta i que a *Dietari* esdevé, a vegades, punyent. Hi ha també més presència de la literatura clàssica grecolatina i, de fet, el poemari comença amb una imitació de Marcial, poeta llatí que tan bé coneixia n'Àngel, a la vegada que manté certes referències a l'èpica (“em resta la força tel·lúrica de la Natura i les gestes dels hòmens”) i a la situació del país. Podem constatar també la substitució de les formes verbals valencianes en favor de l'estàndard.

Per acabar aquesta visió de la primera època del poeta Àngel Mifsud, una mostra del seu humor, a vegades càustic, com podria ser-ho el de Pere Quart:

L'ALEMANYA VE A CALELLA
i s'enfarfega de sol i de cervesa;
quan estén la tovalla al balcó
té un posat tan de tendresa,
que mon cor crida fora raó:
Noia! quin bistec...si fossis vedella.

I un apunt final. Començava aquesta intervenció amb una estrofa d'un poema breu de n'Àngel adolescent, un poema de l'època en què anava d'excursió a la muntanya amb els amics. No sé de quin any és, però és possible que ell encara no hagués descobert l'antologia d'Alcalà de Henares ni la tradició literària pròpia. Sigui com sigui, aquests primers poemes són escrits ja, de manera natural, en llengua catalana, en la llengua del poble.

La poesia d'Àngel Mifsud a Menorca

*La pau d'aquest racó
no és aquesta llenca de mar
sobre la teulada, ni el regal
del cant del verderol
a dalt del fument;
aquesta pau tot ho abraça.
Port de somnis -Fornells-*

victòria del blau:

finestra!

Aquesta estrofa pertany al poema “Casa a Fornells” que, en llegir-lo per primera vegada en va cridar fortament l’atenció. En ell s’hi revelava un poeta finíssim i d’un elevat lirisme, d’una notable delicadesa i qualitat. Jo coneixia n’Àngel de feia ja temps i l’admirava com a persona i com a intel·lectual brillant i savi, sempre d’una gran elegància i amabilitat i amb aquell toc d’ironia intel·ligent que acabava de donar-li el caràcter de persona excepcional. Però no en sabia res, de la seva poesia, desconeixia aquesta faceta que se’m va fer evident amb la lectura del poema que acab de citar.

Diverses vegades li havia demanat que publicqués els seus poemes, però, com he dit abans, Mifsud sempre havia estat un poeta molt discret i, en certa manera, mantenia oculta la seva producció poètica. Només en certa manera, perquè sempre estava obert i ben disposat a col·laborar en publicacions solidàries i a participar en els recitals on el convocaven, des d’Illanvers als recitals que es fan a l’institut Joan Ramis en el trimestre que s’estudia la poesia menorquina actual. També, en alguna ocasió, va publicar alguns poemes nous, vull dir no recitats, en el seu blog d’Illanvers. Però el marge d’aquestes col·laboracions, la seva obra poètica quedava reservada i desconeguda.

Es mantenia per tant aquella decisió, presa anys abans, després de la decepció de *Dietari poètic*, de no publicar poesia. Ho explicava ell mateix en les notes als alumnes ja citades en la primera intervenció i que em sembla interessant de llegir per entendre els motius pels quals n’Àngel no arribà a aplegar els seus poemes en un llibre: “Jo, però, no he publicat, ja se’beu per què. A més, sempre he cregut que, només en poesia catalana –no diguem ja en la universal– hi ha tants llibres bons que em sembla que publicar-ne un altre –si no és boníssim– l’únic que aconseguiria seria fer el ridícul, i posar-hi pols als prestatges de les llibreries. Això sí: quan m’han convidat a llegir els meus poemes en alguns recitals menorquins... i, quan els poemes llegits en tal ocasió han estat recollits en una publicació, o quan alguna entitat m’ha convidat a participar en un determinat projecte... aleshores sí que no he tingut cap inconvenient de participar-hi, ans al contrari”

Aquest sentiment l’arribaria també a traslladar-lo a la seva poesia en un breu poema en què ho explica tot citant poetes que ell admirava

“Em dius que publiqui els meus poemes?

Mira: hi ha Villangómez i l’Estellés,

Vinyoli,

en Ponç Pons...

Massa llibres als prestatges.”

Els poemes, però, que n’Àngel escriu a Menorca són ja l’obra madura d’un poeta que ha trobat la seva veu personal i que ha assolit la tècnica pròpia que li permet vehicular amb elegància i amb una altíssima qualitat aquesta veu. La poesia que escriu té més que mèrits sobrants per ser

publicada i difosa i per açò és els amics, i supòs que també na Fina, li demanàvem que la publiqués. No podíem estar gens d'acord amb l'opinió que tenia ell de la seva pròpia poesia, d'una gran intensitat lírica, d'una fonda càrrega simbòlica i d'una absoluta honestedat:

“Açò que escric no m’ho dicta la saviesa;
són paraules que volen dir i no dir,
i volen i s’aturen saturades en el vol.

No escric llibres, no faig versos; contempl
tan sols els mots prenyats, plens de vida.”

Havien passat 6 anys de silenci des de *Dietari poètic* fins que, el 1993, n'Àngel arriba a Menorca i coneix na Fina. El curs següent demana i aconsegueix el trasllat a l'illa i és aquí que reprèn la seva escriptura de poesia, com confessa ell mateix “quan vaig venir a Menorca i vaig conèixer la que seria la meva dona, sí que vaig tenir la necessitat d'escriure molts, molts poemes d'amor, alguns dels quals s'apleguen en un llibre amb el títol d'*El soldat apassionat*. Uns quants els he retocat després; la majoria, però, ja no són estrictament meus, perquè parlen de la seva i la meva intimitat.”

El soldat apassionat és el gran poemari de la celebració, de la trobada feliç amb la dona que canviarà la vida al poeta, del goig exaltat de l'amor, de la frisança i l'exultació. És la retrobada amb la poesia i, com l'amor, el poema es construeix sumptuós en l'expressió del gaudi. El poeta ara canta des de la revelació més profunda i fins i tot despatxa els dies que no han conegut l'amor:

“Prenc venjança del temps
—i m'hi reconcilio—:
s'exalta el mar de tarongers en els teus ulls;
espurneja el fruit daurat en tes orelles;

feréstega,

l'aigua

-vitalls-

brolla del somriure dels teus llavis...

Somni encès, presagi d'amant,
certesa d'home que t'ansia...
Amor d'home —amor—:
follia.”

En aquest poemari hi veig ressons de Riba pel que fa a certes referències a la mitologia grega, la bellesa de la dona com una dea, Astarté dirà el poeta en tipografia ben destacada, però a la vegada la sensualitat i la carnalitat ens menen a Estellés i Salvat. S'hi canta el cos, el plaer de la carn, el goig i l'abraçada, el combat de l'amor, la festa dels sentits:

“Ran de mar
sadollo els ulls i m'omple el cor
—aquarel·la que fulgura—.

Bec un gin al fons del port,
amb palo i una oliva: delectança de bes
que m'extasia.
És una festa l'amor,
ulls clucs l'esperit s'hi recrea..."

Es tracta en general de poemes llargs, de vers lliure, que, com el riu de l'amor no sap contenir-se i es desborda per les ribes.

"Avui,
que fa cent vegades que acoto el cap sobre el paper
i l'omplo de mots"

confessarà el poeta que necessita el cant, que ha retrobat la força insuperable de la paraula autèntica i fecunda de la poesia.

Alguns d'aquests poemes, escrits entre el 1993 i el 1994, seran revisats posteriorment. Mifsud hi treballarà a fons i en cercarà l'essencialitat, el despullament de tot allò que considera superflu. La revisió serà profunda i la paraula serà passada pel sedàs de la contenció, potser també amb el desig d'eliminar les referències més personals. Faré referència més endavant a alguns d'aquests poemes revisats.

Per a n'Àngel aquesta serà una represa de la poesia i de temes que ja havia tracta en reculls anteriors, però que ara excel·leixen en la seva expressió i en el domini del vers i els recursos estilístics que flueixen en la naturalitat d'un text que sempre vol intel·ligible, que, tot fugint de la rigidesa d'una forma tancada, mantengui el ritme i la musicalitat de la llengua poètica, és a dir, com anotarà ell mateix "que soni i soni bé". En el poeta que escriu a Menorca i que ha begut de les grans obres de la literatura catalana i universal, que estima i coneix els clàssics, no cal dir que açò sempre es produeix. El seu vers, la seva llengua poètica, sempre sonen bé, i ho fan amb una gran naturalitat, amb aquella que es produeix quan s'arriba a un alt grau de depuració del llenguatge.

Llegim un altre fragment de les notes als alumnes on Àngel parla de la seva poètica: "La poesia vol densitat. La meva poètica pretén moure's en dues coordenades: la primera parlar sobre l'ample oceà que és l'experiència humana; i la segona –que dues vessants –, expressar aquesta experiència amb la forma més ajustada i més bella possible, la primera, i, la segona, d'una manera que sigui accessible a un lector mitjà. Accessible amb un cert esforç –és clar –, perquè sense artifici no hi ha poesia." Aconseguir açò que és tan fàcil d'escriure no està a l'abast de tots els poetes. Mifsud ho aconsegueix de la manera més satisfactòria i els seus poemes ens arriben, amb tot el seu poder connotatiu, però amb un llenguatge comprensible.

Dels poemes que n'Àngel escriu o revisa després d'*El soldat apassionat* alguns són coneguts perquè es van publicar al llibrets d'Illanvers, als llibres d'Antoni Vidal, o els que va escriure per Amnistia Internacional o l'AECC, però la majoria són inèdits i els tenim aplegats en dos grups: els que va escriure fins al 2007 i els poemes a partir d'aquella data. El primer grup és el més nombrós i és format per prop de quaranta poemes que tracten de l'amor, del pas del temps, de la pèrdua, de l'enyor, de la llengua també i el país.

La poesia amorosa, que és ara d'una exuberant delicadesa, d'un alt lirisme, d'una fonda significació, és la que té més presència. Mifsud toca els plecs més profunds dels sentiments i les emocions de l'home que comparteix la vida amb la dona estimada fins on arriba la comprensió d'aquest misteri, de l'home que se sap agombolat i contempla un futur de placidesa construït amb el pas dels anys i de la vida acompanyada:

“Els dies que vindran veuran aquests
com una flor petita, entrevista
en un revolt del camí que s'enfila entre pendissos.
Fins a la plenitud dels dies venidors
ens arribarà
com una rara aroma familiar

llunyana,
la seva flaire de coster.

Des del nostre racó de benaurança, Fina,
recordarem aquests dies
talment un navili que no vol port,
sinó onada plaent.”

Però també és un amor que redimeix del passat, que il·lumina amb un foc nou, que ens fa revisar els temps passats, els errors, les derrotes:

“Mes, com aquells
qui, creients d'un déu veritable,
no reconeixen els adoradors que foren
d'uns ídols vençuts,
així jo, emergent dels temps impurs,
he fet bugada dels anys en què el temple
romangué ombrívol:
de les hores, greus, sense tu.”

Són poemes que es poden incloure dins la millor tradició de la poesia amorosa de tots els temps, perquè, al costat de la tendresa i la celebració, hi ha la saviesa i la presència de l'estimada conforma el món del poeta, la seva llar encesa. Podem pensar en Andrés Estellés, en Ovidi, en Neruda... Mifsud canta el seu amor amb una gran puresa i amb una envejable economia de recursos. El nom de na Fina apareix explícitament en alguns dels poemes, van adreçats a ella, però el sentiment i l'emoció que transmeten són universals, com no podria ser d'altra manera:

–"L'amor, qui el diria?"

Diré: "Lluu com l'estrella més alta,
com ella reneix i s'exalta:
com un bes,

Fina, en ta galta,
l'amor".

Amb aquestes exemples es pot constatar la bellesa i la intensitat lírica de la poesia amorosa de n'Àngel, no debades és l'amor, com hem dit, que el fa retornar a l'escriptura en el moment precís que el poeta ha de consolidar la seva veu, la màxima qualitat expressiva. Hi ha un altre amor també present en aquests poemes i que, com hem dit abans, es posa de manifest en un moment o altre de tota la seva producció i és l'amor familiar. En aquest cas són dos poemes, també delicadíssims, que dedica a la seva mare ja traspassada: "Pepita" i "Mare a Castelló". I un altre poema en què fa referència als dos progenitors. Llegiré només dos fragments:

PEPITA

Ja no ets entre nosaltres, mare,
però, el cap contra el coixí,
cada nit sent la teva veu com
quan, d'infant,
m'asseia en la pau dels teus braços.

MARE A CASTELLÓ

Però això no ix a la foto,
ni tampoc la teva veu,
que ja no és sinó record.
A la foto sols mires l'objectiu i somrius,
potser perquè jo, endut pel corrent del temps,
recordi la teva olor de midó, la teva veu,
el teu somni de mare!

En aquest grup continuen també les referències a l'èpica que trobam al llarg de la seva obra. En certa manera ja era present en el títol del poemari dedicat a na Fina, *El soldat apassionat*, i és explícita en l'epíleg:

"I, tanmateix,
sincers han estat els meus combat imaginaris;
real, el cansament per vèncer
enemics inexistents.

Dos exemples més d'aquests ressons de l'èpica en els seus poemes:

Solament els guerrers derrotats
reten comptes davant els greus
pares de la pàtria.

...

I tornaré a casa com qui ve d'una guerra que ha guanyat.

I tanmateix arriba també el moment de la renúncia:

Idò, faré fora l'èpica,
ignoraré que em veig com un soldat;"

Hi ha el coneixement i la lectura profunda dels clàssics, com és evident. Ell mateix cita Tucídides, Homer, Ovidi... potser hi ha també una lluita personal que aquí no es fa explícita amb la qual n'Àngel es trobà tan injustament massa jove, la malaltia a la qual havia de fer front, que havia de combatre cada dia.

En aquest conjunt s'hi apleguen els poemes que va escriure per els llibres de Toni Vidal i que mostren una sensibilitat exquisida a l'hora d'interpretar la sensibilitat, també exquisida, de l'artista:

"Aquestes flors que el sol a penes toca
prest llanguiran, amb un posat cansí;
mes ara exulten encara, com si
fos per sempre el durar vora la soca."

Abans feia referència a la revisió d'alguns poemes duta a terme per n'Àngel. En aquest grup en trobam dos de gran volada que en *El soldat apassionat* eren més extensos: "Monòleg" i "Cant espiritual". El primer presenta un altre element que apareix al llarg de la seva obra, un altre dels grans amors del poeta, l'amor al país i a la seva llengua:

"És així que no he desistit
d'encertar la paraula
en sa justa dimensió:
afany del peregrinar per l'ampla pàtria
de la llengua,
limes ja -de fa temps-
tota ella.
Mots amb què donar noms lúcids a les coses:
els mamats als vergers del meu sud,
els que he après als cimals de Septentrió...
i ara els d'aquest tros de terra en l'ampla mar,
miracle que enlluerna el timoner,
que sap,
pels batecs de sa sang,
que no hi ha miratge."

Cant espiritual, que poua tant de la nostra tradició poètica (Ausiàs March, Maragall...) és un magnífic poema en què el poeta s'adreça a Déu i el convida a fer una copa, un Déu en el qual tanmateix no creu:

"Si t'he negat, ha estat per raó,
com per raó he estat fidel als teus manaments".

El poeta desplega aquí la seva fina ironia i construeix aquest nou cant espiritual a la mesura de l'home que se sap sol amb les seves angoixes i necessitats, sol i finible. El poema acaba amb uns versos esplèndids:

“Oh, Déu del meu poble!
dels meus!
Quan arribi aquell dia que aixequis els morts
i els diguis: "tu, aquí; tu,
allà!",
recorda't
que hem begut junts cafè i copa:
que has estat el meu convidat.”

Els poemes nous (2010)

El ritme d'escriptura pel que fa a la poesia minva a partir de l'any 2010, però no la intensitat lírica ni la profunditat, en aquests cas marcades pels pas del temps i la pèrdua, pel dolor de la malaltia, la presència de la mort:

“Tanmateix, em manquen
els àgils i petits plaers
insubstituïbles,
que la vida ofereix,
si van acompanyats del seny
que aquesta
—exigent—
sempre demana.

A hores d'ara ja sé, però,
que tot juga a favor de l'altra.”

Alguns d'aquests poemes els recità n'Àngel l'any passat a Illanvers “Hivern”, “Visió”, “Calfred”, “Deixa'm oh vida”, una participació que li suposaria un gran esforç personal, un repte important que ell, com un guerrer acostumat a tots els combats, va saber superar de manera extraordinària. En aquests poemes, la poesia de n'Àngel mostra de manera més clara l'estat de desolació que li provoca la malaltia, el desencís potser d'una intervenció que, al final, no va obtenir tots els resultats esperats o en la qual s'havien potser posat massa esperances. Açò es posa de manifest en especial en dos poemes on s'endevina la percepció de l'acabament. Al poema titulat “Viatge” se sap pres d'un mal que no el deixarà perquè no trobarà la mel capaç de curar-lo. Per la seva significació, per tot el que hi ha de n'Àngel, de la seva força, del seu dolor, de la manera d'afrontar la malaltia i perquè es tracta de la veu dels darrers anys m'ha semblat que seria convenient llegir el poema sencer, d'una notable bellesa i, a pesar de tot, d'una gran serenor:

VIATGE

Oh! Com voldria sentir
que, més enllà dels rius travessadors,
i de les serralades immenses...
que més enllà, encara,
dels deserts traïdors
on solament l'escurçó viu,
i la gent acollidora,
hi ha la gran panacea per a tot.

Impacient, em posaria a caminar
sense gairebé res, car no li cal,
al malalt,
més que la il·lusió de guarir el seu mal.
I potser, en algun revolt del camí,
trobaria qualque savi
que m'assenyalaria on hi ha
—com un grial impossible rere meu—
la mel que tot ho cura.
I llavors jo refaria el camí
enllà dels vastos oceans
amb petites illes com perles
on sempre trobes un amor;
i, un cop begut el beuratge
faria les paus amb el meu mal,
que —ben mirat i si déu ho vol—
m'acompanyarà, ja per sempre,
com l'amic més fidel.

Poema contra tot

Entre els poemes escrits fins al 2007 i els nous poemes a partir del 2010 Àngel Mifsud escriu un llarg poema d'un milenar de versos que podria ser compost o començat l'any 2008 on fa un repàs a la seva vida i a les dones que ha estimat i que gira a l'entorn d'un somni. És una obra complexa que inclou, de forma sàvia i abundant, la intertextualitat i fa ús en genal del vers lliure i recursos que podem trobar avui en la poesia més jove. D'una sinceritat descarnada, passa comptes amb ell mateix amb la perspectives que donen els anys i, en el seu cas, una malaltia cruel. El poema és d'una sinceritat oberta quan parla de les seves relacions amb les dones i d'altres aspectes de la seva vida sobre les quals reflexiona. Però juntament amb aquesta intimitat el poeta reflexiona també sobre esdeveniments de l'actualitat del món i conté interessants referències a l'àmbit de l'art, del cinema, la cançó i la filosofia. Podríem dir que hi aboca tot allò que en un moment determinat pensa que ha de dir, com si volgués fixar els fets i la vida viscuda, les circumstàncies i els errors. Hi són també explicats fets que li deixarien una marca profunda com l'expulsió de l'institut d'Alcalà de Henares. No hi pot

mancar tampoc el recurs a la ironia que, el poeta desplega en tota la força en determinats moments.

Citaré alguns fragments del poema, que és dividit en cants –o amb odes com vol Mifsud– per donar idea del to i del recursos que hi desplega. Ara bé, també és cert que potser la intimitat descarnada de certs passatges, en desaconsella de moment la publicació. En parlar, però, de la seva poesia no podia deixar de referir-m’hi ja que es tracta d’una obra molt destacada. Dels XII cants que el constitueixen, n’Àngel va donar el conèixer el número X (“La visita”) que, de fet, és un sonet integrat en el poema, però que no hi té una relació directa.

Poema contra tot comença ja amb l’ús de la intertextualitat referida a tres poetes diferents i conté també unes referències a la pròpia concepció de la poesia:

No ens enganyéssim pas,
“mon frère, mon semblable”,
l’abril no és, com ens ha volgut vendre
aquell excel·lent poeta,
el més eixorc dels mesos,
ni a Londres ni aquí, sinó que
jo diria que, en aquest mes,
fa bon sol on sempre en fa,
i plou on acostuma a ploure.
Podem concloure, doncs,
que la poesia no és qüestió meteorològica,
sinó estètica, ètica, filosòfica gairebé –diria-,
fins i tot per a les orenetes granadines,
que, com pertoca, hi tornen cada any,
al seu niu. Així...

En el segon cant i al tercer fa referència a l’expulsió de l’institut:

Llavors, quan allò de Burgos,
no a Tolosa de Llenguadoc, sinó a Madrid d’Espanya,
ens van treure a la força de l’escola.
Fórem uns dos-cents vuitanta que expulsaren,
però encara ara no sé
amb quin criteri van fer la tria
per fer-nos fora,
perquè fent el mateix que nosaltres –vaga-
n’hi havia molts més.

...

A punta de màuser havíem d’estudiar, doncs,
Euclides, que no sé de quina ciutat era,
si de Mègara o de Milet
o ves a saber...

la veritat és que tan se val
d'on fos, perquè, nosaltres,
al contrari dels ciutadans-soldats
de les polis hel·lèniques,
de drets, pocs, i d'obligacions, moltes;
i d'això ja fa molt de temps
i no ho record gaire.

La ironia:

I és que parlàvem d'estètica,
però la polis d'Euclides -la que fos-,
com l'Atenes de Pèricles, devia pudir,
necessàriament, a merda humanal.

Algunes referències a l'actualitat:

Ara hi ha un debat entre Obama i Mac Cain,
a la televisió, i tothom parla de les *subprimes*,
però ja es veu que ningú no en sap res.
Potser no és el cas ni de l'un ni de l'altre,
però, per als grimpaies, la política és
tractar de fer punts per guanyar
posicions a la vida.

.....

I a la televisió estrangera
solament parlaven ja de Sarkozy
i de la guerra de Geòrgia,
no la que cantaren *-on my mind, o raining nighth-*
els grans músics del sou, sinó aquella,
tan diferent, que és a Transcaucàsia,
la serralada d'homes terribles
que descriví Ernst Jünger als seus dietaris.

Conclusió

Esper haver sabut comunicar un poc com va ser la figura d'Àngel Mifsud com a poeta i l'evolució de la seva obra, molt més important del que podia semblar quan ell donava a conèixer només alguns dels seus poemes que vam poder admirar sense tenir coneixement de tot allò que romanien als calaixos o als fitxers de l'ordinador. Tres poemaris complets, un magnífic conjunt de poemes esparsos i un llarg poema de caràcter més personal constitueixen un llegat poètic d'un alt valor.

N'Àngel havia escrit en una ocasió "M'apassiona el coneixement, especialment el de tot allò que té a veure amb la llengua. I, evidentment, m'agrada escriure, des d'una instància al text més creatiu, però no em considerer un poeta, perquè un poeta és aquell que té un neguit

constant, quotidiana, d'expressar-se; i jo m'exprés; amb la paraula, a vegades, però també amb els pinzells.”

Bé, idò, l'obra que va deixar escrita posa de manifest que n'Àngel sí que era un poeta, un poeta d'una gran qualitat, posseïdor d'una fina sensibilitat, d'un alt lirisme i d'una llengua poètica que flueix amb naturalitat i que emociona, que ens commou amb la seva bellesa i profunditat. No és només l'obra d'un home de lletres a qui li agrada escriure, és l'obra d'un autèntic i magnífic poeta.

Pere Gomila